

EVANG. EGYZHÁZ ÉS ISKOLA.

Előfizetés díja:

Egész évre . . . 6 frt
Fél évre . . . 3 „
Negyed évre 1 frt 50 kr.
Egy szám ára 12 kr.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Felelős szerkesztő és kiadó:

VERES JÓZSEF.

Hirdetés díja:

Egész oldal . . . 8 frt
Fél oldal . . . 4 „
Negyed oldal . . . 2 „
Ennél kisebb . . . 1 „
Bélyeg külön 30 kr.

Állam — s az autonom egyházak.

Minden állam joghatáskörével intézi bel- és külügyeit. Államokban létező autonom egyházak szentesített törvényeik keretén belül ugyancsak joghatáskörrel rendezik saját ügyeiket, vigyázva mindig arra, hogy az állam törvényeivel ellentétbe ne jöjjenek. Az egyházaknak azonban ügyelni kell mindig és minden körülmények között arra, hogy nehéz küzdelmek árán kivivott törvényes jogaikat megőrizzék.

Ész és lélektani megfigyelés következetességével, — lehet hogy elfogultan, vagy tévesen, — de állam és autonom egyházak egymáshoz viszonyából, véve a viszonyítást a jelenben, a jelen tapasztalataiból, — az leendő szerény sorok feladata, hogy tárgyalja: „Őrizik-e az autonom egyházak Sionunk bástyáján vérrel s ésszel kivivott jogainkat?”

Az állam egy évtized óta, de különösebben az 1893. évi XXVI. t. cz. szentesítése folytán s annak alapján lépésről-lépésre, észrevétlenül készíti elő a tanerők, a tanodák teljes államosítását. Államosítását felsőbb és alsóbb iskoláknak, azok tanférfiainak, látszólag az általa adott segélyekkel, de tulajdonképen és alapjában az autonom egyházak által lépten-nyomon az államnak sokszorosán nyújtott segítségével. Lelkészi karról nem szólnak törvények, hadd menjen a lelkeszi kar útjain, — gondolja — nincs nagy szükségünk rája, az egyházpolitika nem sok idő múlva fölöslegessé teszi őket úgy is az államra, hisz polgár — polgár, — ha vétkezik, paragrafus diktálja bírójának a büntetést, csak az iskola neveljen, felejtve a bölcsész költő szavát: „minden ország támasza, talpköve a tiszta erkölcs,” annak ébrentartására, vallás erkölcsi élet nevelésére pedig felnötteket oktató lelkipásztor kell! Állam

törvénye a népet féken nem tartja, vagy legfeljebb az elvadulás pillanatáig, — arra, hogy a nép munka, jellem, becsület, törvénytisztélet útjain járjon egymás javait-jogait tisztelten, csak az Isten templomai képesítettek, hol a rideg realizmust, a föld porán felül emelkedő idealizmus simitgatja.

A felekezetenélküliség ily elvek lerontására tör, — tápot ad az anarchiának, a socialismusnak. Gondolkodik-e? gondolkodják a magas kormány, ha törvény útján nem, de legalább törvény rendeletek útján a felekezetenélküliség nehezítéséről, esetleg megszüntetéséről, mert anarchia-socialismus — dolog nélküli csztozkodási vágy — napról-napra nagyobb mérvben fenyegeti a birtokos osztályt, azután a trónokat. Pedig tudnia kell, külellenség ellen a fegyvererő hatalma — ha szerenese istennője mutat utat, megvéd, — de bellellenség ellen a puskának nincs golóbicsa, a kardnak nincs éle. A népet nevelni kell nemcsak az iskola padjain, hanem a felsőbbség s a törvény tiszteletére, az Isten tiszteletére kapcsolatos szent helyen.

Ha mindent államosítani akar, ha az autonom egyházak létező javait-jogait észrevétlenül csorbíthatja, vegye gondjaiba annak egyházi szolgálait. Ott vannak felsőbb iskoláink tanférfiak, helyesen — nem-e gondoskodott nyugdíjügyükről, de egyházkerületeink rendelte beiratási, nyugdíj kultúr adót s egyebeket, mely bizonyos hányadát képezi a már létező nyugdíj alapnak, külön választatlanul számítja az egybeolvasztandó tanári nyugdíj tőkéhez. Elkülönítettük-e attól? Avagy az 1891. évi XLIII. t. cz. 10. §. alapján ott van a 15 kros járulék minden egyes elemi iskolába járó tanuló után a tanítói nyugdíj tőkéhez, mint külön kultúr adó hiveink terhére, holott az a 13 millió tanítói nyugdíj 1/2 millió kamatot tüntet fel, melynek egy krajczárja sincs folyósítva, szükség

reá nem levén, elég fedezetre az évi járulék, úgy hogy bizton vehető ennek a nyugdíj tőkének hatványos hatványban növekedő kamataiból jó rész lesz felhasználható a tanítói államosításra, — teszünk-e ismételten hathatós lépéseket a 15 kros kellemetlen kultúr adó megszüntetése ellen? Avagy csak az ellen, hogy azt ne az autonom jog adta kultur adóval kelljen szednünk felelősségünk terhe alatt? Elég közege van az államnak, miért ruházza ránk annak beszedését!?

A közigazgatás államosítása küszöbön van.

Azt közvetlen követendi, mihelyt az államra nézve általunk autonom egyházak által önanyagi erőnk gyengítésével megkönnyítetik, — az iskolák államosítása.

Azt kérdezik — önanyagi erőnk meggyengítésével?!

Az 1893. évi XXVI. t. cz. alapján ott, a hol törvény rendelte érvek alapján kérhetik és kérik, az állam napról-napra egészsíti ki a tanítói fizetéseket 400 frtra. Hogy a tanítói fizetések 400 frtra kiegészíttessenek, az régi kívánságunk, az helyes, az jogos, az méltányos, az igazságos, sőt igazságos volna, ha osztályozva, ha több a tanuló, a több tanulóval való vesződség után többre egészíttetnék ki. A ki ez ellen szót emelni mer, mikor a legegyszerűbb írni tudó, s írásmásokat készítő ifjú is keres annyit, az lelketlen, a nevelés iránt érzéketlen, igazságtalan ember. Nem ez ellen! Nem is ez ellen, — noha nem helyeselhető, hogy Ésau lencséjéért jogot kíván, azt, ha 60 frton túl halad a kiegészítés, a megerősítés esetleg elmozdítás jogarát kezébe tartja — ha — nem csak a kiegészítést, illetve bevalást kívánó mód ellen szólok én!

Szólok, mert közelgnek az esperesi gyűlések, s hívom fel szerényen a figyelmet e szerintem az autonom egyházakra oly nagy horderejű kérdés megszívlelésére.

A tanítói fizetést igazán bevallani kell. Bevallani kell tényleges valójában, mert hisz a nyugdíj bevallási iv ezt már ellenőrzi. Bevalljuk a tanítói fizetést tételről-tételre felbecsülten, kimutatva az alapokat, hogy miből ered. Feltüntetjük az alapokat, úgy, mint iskola alapokat! Ez a mi nagy tévedésünk. A tanítói nyugdíj bevallásnál a fent idéztem törvény és az azt követő miniszteri rendeletek, a kántor; zetést elkülönítették a tanítói fizetéstől, s azt mondják: „a tisztán tanítói illetményhez

a szét nem választható jövedelem fele része hozzá adatván, az így nyert összeg szolgálend úgy a kirovás, mint a nyugdíj igény megállapításának alapjául.“ Az egyes gyülekezetek, szeretve tanítójukat, az ő érdekében nyugdíj igényüket csorbítani nem akarván, vettenek fel oly minimális összeget kántori teendőkért, — a minek csak az államosítás után látandjuk siralmas következményét, sőt több helyet tudok, hol a tanító gyülekezetének szives jóváhagyásával, messze jövőbe hirtelen nem gondolva, — hivatkozott az idézett törvény 8. §-ára, kérte az egész fizetést tanítói fizetésnek tudni be.

Avagy kérdezem, ha az iskolák s a tanítói kar államosítva lesz, pedig csak idő, s rövid idő kérdése, az itt-ott megállapított kántori teendőkért, hol kapunk énekevezetőt, orgonistát? hát a hol meg sincs állapítva, mert megfelejtkezünk e komoly gondolatokról, — mert felsőbb tanácskozás-szülte utasításokat nem vettünk, mit csinálnak gyülekezeteink, mit hivenk? új kultúr adót nem birnak! Avagy hiszszük azt, hogy a protestáns vallásu tanítók megteszik? A teher mindenkinek teher, — még annak is fizetésért vállalt teher lesz, a ki különösb hivatás érzettel képesített az orgonasipokat harmoniai egészszé szívérzelmén át újjai hegyével úgy egyesíteni, hogy hívő nép zsolozsmája arra áhitattal dicsőítse áldó Istenét! Ha mi most autonom egyházak a tanítói nyugdíj bevallási alapra helyezkedve, a hol a tanítói fizetések a 400 frtot meg nem haladják, kérjük a kiegészítést, azon ősi fundusokat avagy kegyes testatiokat, mint iskola birtokot tüntetjük fel, azzal eljegyeztük az államosítás idejének bekövetkezésére olyannak, a mit kezeinkből kiadni tartozunk.

Szerintem, — lehet hogy tévedek, felvilágosítást jobb véleményre szivesen veszek, — de egyetemes egyház vagyunk, az egyház egyetem gyülekezeteiben, vagy helyesebben — a gyülekezetek maguk teremtették saját létező alapjukat, az iskola nem különálló az autonom egyházak kebelében, az maga is a gyülekezeté, a gyülekezetéből tartatik fenn az iskola, azéből fizettetik a tanító csak ép úgy, mint a lelkész, — az iskolának magának semmije sincs, minden a gyülekezeté, minden a gyülekezetből indul ki. A tagosítás mikor az egyes községekben létesült, nem papi, nem tanítói birtokot mértenek ki, hanem kimér-

ték a gyülekezeti birtokot, abból külön a lelkészt javadalmazására, külön a tanítóit, az ő dotatíójának fedeztetésére, — akkor még nem gondolva — a messze jövő méhe mit rejthet magában; lehet, hogy itt-ott papi birtok, — tanítói birtok elnevezés alatt jegyeztetett a telekkönyvi birtok lapra, — de az, mint akkor történt, a jelenre úgy nem törvényes és nem mérvadó, mint ha az az iskoláé volna, — óh nem, az a gyülekezeté, úgy, mint annak az iskolának minden egyes köve és porszeme azé. Egyes gyülekezetekben az autonóm egyháznak hívei közül egy avagy más buzgó tag multban és ma is testamentomi örökösévé teszi a gyülekezetet, s a hagyottból kijeleli, mint kegyes alapítványból, mely résznek jövedelme illesse a lelkészt, avagy a tanítót, de a tulajdonjog megszokott testamentomi szavakkal szólva: „elévülhetetlenül örök időkre a gyülekezeté.“

„Vigyázzatok, azt kiáltják“ — ismeri-e még egyházunk ezen régi ósénekét? Sötét felhők tornyosulnak autonóm egyházaink életegén. — Azt mondotta kormányelnöki széke elhagyása után 1890-ben az ev. ref. konventen Tisza Kálmán: „természete az az államnak mindenütt a világon, hogy ha anyagi segílyt ad, bizonyos erkölcsi befolyást kíván magának viszonzásul biztosítani.“ Nem rettegjük erkölcsi befolyását, — de anyagi segílyt olyannak nézzük, melyet sokszorosan kell visszaváltanunk? Igen! Mert vészfellegeink páráit könnyen hívő önkeblünkől leheljük, s felejtkezünk meg létkérdésünk bölcselmi mérlegeléséről, ezt hirdetik az egyházpolitikai törvények következményei.

Állam öntudatosan tesz, autonóm egyházak 40—50 ezer forint államsegély édesnek hitt vétele mellett, mint bölcsőben ringó gyermek, altatják magukat. Ha még nem egészen késő, — talán nem az, — az egyházmegyei gyűlések kebeléből kell, hogy induljon ki a mozgalom a kerületekre, onnét az egyetemre, arra nézve, hogy: az autonóm egyházakban létező tanerő fizetése egészítettessék ki mentől magasabbra, de iskoláink létalapja kezdettől fogva nem iskolaké, hanem a gyülekezeteké, maguk az iskolák is a gyülekezeteké arra nézve, hogy a törvénytisztletben, a békeségre való hajlamban, a magasabb értelem fejlesztésében, a közerkölcs, a józanság, a jámborság ébren tartásában, minden jóban az állam javára az a lelkész épen olyan nevelő, mint bármely rangú és fokú tanintézetnek tanférija, — ne

foltozgassa juttatott államsegély nyomorult filléreivel készpénz gyanánt adott s tőlünk annak tekintett ígérletét, de következetesség diktálta parancscsal váltsa be az 1848. évi XX. t. cz. követelményét, — míg ez azonban meg nem történik, addig önlétezetésünkért óva féltjük egy fillérig, s vigyázva őrizzük, a mink van!!

CZUPPON SÁNDOR.
zalai esperes.

Indítvány.

Nagyiszteletű nagyságos egyházmegyei közgyűlés!

A zalai egyházmegye tisztelettel alóírt elnöksége, miután tudomással bír arról, hogy a magas kormány tervbe vette a prot. lelkészek fizetését 600, későbbben 800 frtra kiegészíteni, s erről a törvényjavaslat már készen van: engedélyt kérünk a tisztelt egyházmegyei közgyűléstől, hogy az előző pontban említett, a protestans lelkészek fizetését rendezni hivatott törvényjavaslat munkája megkönnyítésére következő igénytelen javaslatunkat nyújthassuk be a tisztelt közgyűléshez, kérve, méltóztassék azt elfogadni, és a kerülethez felterjesztetni, innét az egyetemes egyházi gyűlésre, az egyetemes gyűlésről pedig a nagyméltóságú kormányhoz való benyújtás végett.

1. A protestans lelkészi állások javadalmazására szolgáló ingatlanok, birtoktestek, nyilvános árverés útján adassanak bérbe. Mindazonáltal olyképen, hogy fenn kell tartani első sorban a lelkészeknek, másodsorban az egyházközségeknek azon jogát, hogy ők tarthassák meg a haszonbérbe adott birtokot az árverésen elért áron, csak ha ők nem tartanak meg: adassék át idegennek.

2. Az ingatlanokból befolyó haszonbér küldessék be a prot. lelkészfizetéseket kezelő központi pénztárnak.

3. A központi pénztár úgy lenne alakítandó, 6 tagból, hogy abból 2 tagot az ev. ref. testvérek, 1 tagot az unitárius testvérek, 1 tagot az ág. hitv. evang. választásnak élethossziglan egyetemes gyűléseiken, azaz a mig hivatalképes, azután mint állami tisztviselő nyugdíjba megy, és helyébe új tag lesz választva, végül két tagot a magas kormány nevezzon ki.

Elnököt a bizottság maga közül választ.

A lelkészi fizetéseket ezen bizottság kezeli és utalványozza az illetőnek, a hozzá legközelebb eső állami adóhivatal vagy postatakarékpénztár útján, negyedévenként előre.

4. Ezen központi bizottság tagjai fizetésüket az államtól nyerik, az általa meghatározott módon és mennyiségben.

5. Az első pontban körülírt birtokok hasznosbérén kívül a protestans lelkészek fizetési alapját képezi a protestans hívek állami adójának 5%-a és ezenfelül akkora állami segély, a mennyi szükségeltetnék, hogy a protestans lelkészek fizetése az első osztályban az 1600 frt, II-ik osztályban 1200 frt, a III. osztályban a 800 frtot elérje. A segédlelkészek pedig kapjanak 500 frtot és teljes ellátást.

Az ellátást a lelkész adja ingyen a lakással együtt, a készpénzt pedig a központi pénztár szolgáltatja, hasonló módon, mint a lelkészeknek.

6. A püspökök lelkészi fizetésükkel együtt 6000 frt évi javadalmat nyernek.

7. A lelkészek, tehát a püspökök is, a lakást, kertet természetben kapják, s annak értéke a fizetésbe nem számítható be.

8. A lelkészek fizetésükön kívül a tanároknak megfelelő ötödéves korpótlékban részesítendőek.

9. Azon lelkészek fizetése, kiké ma már az 1600 frton felül van, érintetlenül hagyatik, de ők korpótlékre nem számíthatnak. A mennyiben pedig részükre ingatlanok, — földbirtokot értünk, — is szolgáltatnák a jövedelem egy részét, — ezek akként volnának kezelendőek, mint javaslatunk első pontja meghatározza, s az ennek megfelelő összeget a központi pénztárból kapnák, — híveik szintén kötelesek 5 százalékot állami adójuk után a központi pénztárba beszolgáltatni.

Más természetű alapok, melyek a lelkészfizetés javítására szolgálnak, eredeti rendelkezésükben meghagyatnak.

10. A protestansokra az állami adó után kivondó 5 százalékot a kir. adóhivatalok szedik be az állami adóval együtt kultúradó czímen.

11. Ezen kultúradó behozatala által minden állami adót fizető hívőnket felmenteni óhajtjuk a lelkész javára eső terhektől a stólán kívül, melynek fentartása pastorális okokból is szükséges.

Hogy a magas kormány tájékozva legyen szükségleteinkről, bátrak vagyunk az alábbiakban egy kis számítást bemutatni, mely ha nem felelne is meg mindenben ma már kiindulási pontul, még

is elfogadható. Számításunkat a Zelenka-féle „Igénytelen javaslatokból“ vettük:

Van ez idő szerint 638 ág. h. ev. lelkész, fizetésük 1200 frt átlagot véve fel 765600 frt. A lelkészi állás 10%-át segédlelkésznek véve fel: 63, ezek fizetése a) 500 frt 31500 frtra megy fel, 4 püspök a 6000 frtból az 1200 frt átlagot levonva, mert ők is bent vannak a 638 lelkészi állásban, s ez már fennebb beszámított, a 4800 frt, kitesz 19200 frtot, tehát az összes szükséglet 816.300 frt.

Erre fedezet az ág. h. ev. hívek adóját a közalap mintája szerint 4 millió forintra véve, ennek 5%-a kitesz 200000 frtot. A lelkészi birtokok jövedelme 137000 frtra megy, kettőt levonva a szükségletből, marad államsegély által 479000 frt fedezendő évenként.

Ezen kulcs szerint lenne kiszámítandó az ev. ref. és unitárius testvérek szükséglete, azon esetben, ha ők elfogadják alapul ezen velük közlendő javaslatunkat.

Beleegyezést feltételezve, ezen igénytelen tervezet megvitatasára egy 6 tagból álló közös bizottság kiküldését indítványozzuk a három testvérelekezet részéről, melybe mindegyik két tagot küld, és ezek maguk között elnököt választanak.

A bizottság által megvitattott, esetleg átdolgozott javaslatot elnökeink aláírják és díszküldöttség útján benyújtják a magas kormánynak.

Ha pedig a testvérelekezetek javaslatunkat nem fogadják el, akkor az ág. h. ev. hívek maguk terjeszszék elő kérelmüket a magas kormány elé, egyetemes gyűlésükön megválasztott díszküldöttség útján.

A javaslat indokolása.

Javaslatunk beterjesztésére leginkább két körülmény indított bennünket.

Egyik az, hogy aggodalommal látjuk, miszerint lelkészi karunk kiegészítésére fiatalságunk nem siet. Theologusaink száma évről-évre fogy, mert ifjaink más pályát választanak, melyben tehetségüknek megfelelőleg jobban boldogulnak, mint az anyagi gondokkal küzdeni kénytelen lelkészi állásban.

A mondottakból kifolyólag jelesebb tehetségű ifjaink, ha csak hajlamuk nem erősebb, mint számításuk, lelkésznek egyáltalán nem mennek. Ennek veszélyes következményeit, azt hiszem nem kell ecsetelnünk.

Míg ellenben, ha nekik, mint lelkészeknek, jövőjük megfelelőbb díjazással lesz biztosítva, s az anyagi gondokkal takarékos élet mellett nem kell küzdeniök, akkor szívesen követhetik hajlamukat.

Másik nem kisebb aggodalmat rejt magában azon szomorú tény, hogy hiveink menekülni igyekeznek a túlságos megterhelés alól, melyet az egyház fentartása miatt viselniök kell, és olcsóbb vallásfelekezetbe lépnek át. Korántsem meggyőződésből, hanem azon felfogásból indulva ki, hogy ott nekik kevesebbel kell járulni a lelkész, tanító fizetés s egyéb egyházi kiadásokhoz, így könnyebben élnek.

Vagy éppen felekezetnélküliekké lesznek, hogy mindennemű egyházi tehertől szabaduljanak.

Ez okból nekünk bármilyen úton-módon gondoskodnunk kell hiveink anyagi terheinek könnyítéséről.

Jelen javaslatunknak az egyik célja ez.

Az államnak szinten nem lehet közönyös: vajjon a prot. lelkészek, kik a hazának, nemzeti művelődésnek, a magyarság ügyének oly sok és fontos szolgálatot tettek a múltban, és tesznek jelenben, nyomorognak-e, vagy jólétben vannak?

Egyszerű igazság az, hogy a szükségét látó, minden tekintetben egyházközségétől függő lelkiatya, a magyar állameszme iránt ellenséges indulatú nemzetiségi izgatók által felbújtott hivek könnyen kényszeríthetik meggyőződése elleni dolgokra; míg a jólétben levő, s ennek folytán önálló lelkészszel, ki ezen helyzetét nagy részben a magyar államnak köszöni, nem fogják ugyan ezt cselekedhetni.

Az ilyen lelkész minden esetben hű bajnoka lett a magyar államnak, a mely őt nem hagyja el, s nem utalja félrevezetett hivei kedvének keresésére. Önkényt következik tehát, hogy a prot. lelkészek sanyarú helyzetén segíteni, a magyar nemzeti állam felállithatása és mielőbbi megvalósíthatása céljából is szükséges.

Ez nem felekezeti, hanem magyar nemzeti érdek. Tehát nem egyes felekezeti szempontból cselekszik az országgyűlés, midőn ezen ügyet magáévá teszi, sőt országos magyar követelményt teljesít, midőn a hazai prot. lelkészek helyzetén javít.

Ez szent meggyőződésünk.

Hathalom, 1897. június 22-én Kővágó-Eörs.

IRÁSZ LAJOS s. k.
egyházmezei felügyelő.

CZUPPON SÁNDOR
zalai esperes.

BELFÖLD.

Legújabb botrány Túróciban. Klimó Vilmos h. esperes július hó 25-én megjelent a túróczyi egyházban, hogy ott a szabályszerűen egybehívott egyházi gyűlésen elnökölve, a Durkovics Vladimir eltávoztával megüresedett lelkészi állomásra az egyházzal egyetértőleg a próbaszónoklatra meghívandó egyénekben állapotjanak meg. A gyűlésnek egészen sima lefolyása lehetett volna, ha a gyűlésen nem jelent volna meg Halasa András, túróczszentmártoni ügyvéd, kit a legfelsőbb egyházi törvényszék jogerős ítéletével túróczyi felügyelői hivatalától elmozdított volt, de ki ennek daczára nem respektálva a zsinati törvényt, most is a túróczyi egyház törvényes felügyelőjének tartja magát. Ez a lelketlen ember annyira felbújtogatta a túróczyi egyszerű földművesekből álló népet s különösen annak nőtagjait Ujhelyi Attila a túróczyi egyház törvényesen visszahelyezett felügyelője ellen, sőt az egyházba jött h. esperes ellen is, hogy már a gyűlés megnyitása előtt lehetett látni, miszerint a gyűlés alig fog botrány nélkül végződni. A felbújtogatott nép ugyanis szentül hitte, hogy neki most csak olyan papot lehet választani, ki neki csak magyar nyelven fog prédikálni s ki alatt csak magyar énekeskönyvből lesz szabad énekelnie. Megnyitván a gyűlés, az elnöklő h. esperes már az első két tárgynál t. i. az eltávozott lelkészszel történt elszámolásnak a gyűlés általi jóváhagyásánál és a megválasztandó lelkész hiványának megállapításánál csak többszöri erélyes rendreutasítás után volt képes a határozatot kimondani. Most következett a próbaszónoklatra meghívandó egyének megnevezése. Erre felkelt Halasa András és beszélni kezdett, de miután a h. esperes neki, mint felügyelőnek, semmi áron, mint az egyházközség területén kívül lakó gyűlési tagnak a zsinati törvény 40. §-a értelmében beszélni nem engedhetett meg s ő a szótól elállani mégsem akart s a mellett a felizgatott nép is Halasa pártját fogva lármázni, tombolni s fenyegetőzni kezdett, a h. esperesnek nem maradt egyéb hátra, mint a gyűlést felosztatni. A templomot elhagyó h. esperes, Ujhelyi Attila egyházi felügyelő és Bazovszky Kálmán kántortanító és egyházi jegyző csak az Isten oltalmának köszönhetik, hogy testi bántalmazás nélkül jöhettek ki a templomból, de már a sok meggyalázó és sértő kifejezést békésen el kellett tűrniök. E rövid vonásokban szomorú képe a túróczyi egyházi gyűlésnek. — Ugyancsak Túróciban július hó 26-án megtartandó volt az Ujhelyi Attila felügyelő által szabályszerűen egybehívott egyházi gyűlés, azon célból, hogy az egyház az egyházmegyei elnökségre szavazzon, mert az ez ügyben az eltávozott lelkész elnöke alatt megtartott gyűlésből beadott szava-

zat nem volt törvényes. A felügyelő okulva a tegnapi insultusokon, karhatalomról is gondoskodott; míg a férfiak az iskolatermet zsúfolásig megtöltötték, addig a templom és iskola előtti teret százkakra menő asszony-nép és gyermek foglalta el. Alig nyílt meg a gyűlés, máris a karhatalom felett rendelkező közeg jelentést tett az elnöklő felügyelőnek, hogy a nép fenyegető állást foglal el a karhatalommal szemben s hogy a rendet vérontás nélkül fenntartani nem lehet; ennek megakadályoztatása czéljából kénytelen volt a felügyelő a gyűlést feloszlatni. Nagy öröme lehetett a nép közt elbújni Halasának, hogy az általa elvetett mag oly gyorsan gyümölcsöt terem. A szavazás az egyházmegyei elnökségre be van fejezve s látszólag a túlzó nemzetiségiek győzelmével végződött, azért mondom látszólag, mert hat egyház részéről beadott felebbezés felett az egyházi törvényszéknek kell ítéletet mondani. Bár ne kellene soha egy egyházmegyének sem ilyen választáson keresztül esnie! Ez nem volt egyházi választás, hanem a túlzó tót nemzetiségi pártnak élet-halál harca; a magyar haza egysége és a magyar prédikáció és a magyar énekeskönyv süket fülekre talált, ott a tót takarékpénztárak emberei, mint a sáskák, ellepve a községeket, hitel felmondással kényszerítették az embereket jelöltekre szavazni. Nagy öröme lehet különösen a „Nár. Noviny“ 5. róm. kath. szerkesztőjének, hogy az ev. egyház hiveit úgy tudták egymás ellen feluszítani a róm. kath. egyház nagyobb dicőségére. Mit fog majd ezekre annak idején mondani a bányakerületi gyűlés?!

A csabai ev. gyülekezet negyedik lelkészi állomást szervez 1200 frt fizetéssel.

Papi értekezlet. A gömöri ev. lelkészi kar f. é. júl. 28-án tartotta meg évi értekezletét Szirken, Terray Gyula főesperes elnöklése mellett. Értekezlet előtt a nagy számban megjelent testvérek az Ur szent vacsorájában részesültek, melyet Koncsek János rédovai testvérünk szolgáltatott ki. Urvacora után a szirki egyház hivel isteni tiszteletre gyűltünk össze, a mikor Holéczy Pál vizesréti és Szlabay Mátyás hizsnói testvéreink voltak a fungensek; előbbi liturgizált, utóbbi az egyházi szent beszédet tartotta. Isteni tisztelet után kezdődött a tanácskozmány. A főesperes elnök, megnyitója és megalakulás után, mindezek előtt fájós szívvvel emlékezett meg Belicza Márton geczalfvi, Bartholomaeidesz Gyula ochtinai lelkészársaink elhunytáról, mi mellett szintén fájdalunknak adtuk kifejezést a nyugalomba vonult Valentini István bugyikfalvi lelkész eltávozásá felett. Ez után három új tag jelentkezett: Velki Jenő murány-hosszuréti, Christély Gyula bugyikfalvi, Nádasz felső-sajói lelkészek. — A könyvtári számadás beterjesztése után a hátralékok behajtásával Bartholomaei-

desz László alesperes pénztáros és könyvtárnok bizott meg.

A papi magtári számadásnak kapesán Zachar Sámuel ratkói testvérünk kérte a tanácskozányt, hogy a magtárnak, mely egyes részvényeseké, részvényesei lehessenek az újabb lelkészek is. A kik ezen részvényesek közé lépni óhajtanak, az elnöknel jelentkezzenek. Következett az értekezlet leglényegesebb tárgya: az egyetemes nyugdíjintézet ügye. Mindenek előtt arról folyt a tanácskozás, hogy a mennyiben a hivatalos javaslat még le nem érkezett, tárgyalás-e ez ügy vagy sem. Az értekezlet Vitéz Lajos pádári lelkész indítványát fogadta el, mely szerint ez ügy tárgyalandó. Ennek folytán Terray Béla süvetei lelkész részletesen ismertette a Glau-féle javaslatot, a melyre nézve Vitéz Lajos lelkész a következőket indítványozta, illetve módosításokat ajánlt: 1. a gömöri papi értekezlet a nyugdíjintézet mielőbbi létesítését óhajtja s a Glau Pál úrtól nagy szakavatottsággal, gondnal és bölcsességgel készített javaslatot, mint olyat, mely egy előnyösebb és kedvezőbb nyugdíjintézetnek lehet alapja, üdvözli; 2. a kántorok csak fele igényvel és kötelezettséggel lehessenek tagjai; 3. a nyugdíj képesség 5 évi szolgálat után állapíttassék meg, 10 év sok, mely sem méltányos, sem igazságos; 4. az egyházak teherviselési képesség szerint fizessék az évi járulékokat három osztályba osztva: 5. a lelkész tagok 28 frt évi járuléka sok, ezek is teherviselési képesség szerint, jövedelem arányában szintén három osztályra osztva fizessék a járulékokat; 6. keressen az esperesség módokat, miként lehetne a szegény egyházak és lelkészek ezen új terhén könnyíteni? 7. az esperesség sürgesse meg a hivatalos javaslat mielőbbi leküldését. Ezen nagyfontosságú közös ügyünkben az értekezlet érdemleges megállapodásra nem jutott, hanem elhatározta, hogy a főesperes elnök a hivatalos javaslat leérkezése után ez ügyben, ha szükséges lesz, még egy értekezletet hívjon össze Rozsnyóra. Itt legyen szabad a következőket megjegyezni: nagy hibának tartom, hogy a javaslat hivatalosan mai napig le nem érkezett az esperességhez, úgy tudom, hogy az csak valamikor augusztus hónapjában fog leérkezni, tehát akkor, mikor az egyházak, esperességek, sőt tán már a kerületek is megtartották közgyűléseiket. A nyugdíjintézetnek azonban a jövő év jan. 1-én kell életbe lépnie, a miből az következik, hogy az egyetemes gyűlés, ha csak addig még külön helyi, esperességi gyűlések nem tartatnak, a mihez ugyan már idő sem lehet, az első sorban érdekelt lelkészek és egyházak megkérdezése és meghallgatása nélkül fog létesíteni nyugdíjintézetét, vagyis fizetni fognak nagy összeget kevés nyugdíjért, a nélkül, hogy alkotmányos úton hozzá szólhatnánk, módosításokat

ajánlhatnánk, egyet-mást javíthatnánk, valamin könnyíthetnénk. Mi bizunk az egyetemes gyűlés bölcs és igazságos intézkedéseiben és határozataiban, de mégis mi szegény lelkészek és egyházak, a kik nem lehetünk mind ott az egyetemes gyűlésen, is szeretünk volna hozzá szólni a dologhoz. De hát már csak legyen meg mielőbb az óhajtott nyugdíjintézet! Ezen fontos nyugdíjintézeti ügy elintézése után az értekezlet foglalkozott a hisnyói egyház azon indítványával, mely szerint a gömöri esperességben még tartatni szokott téli vizsgák töröltessenek. Az ügyet Vitéz Lajos pádári lelkész s balogvölgyi körlelkész referálta, a ki ajánlotta a fenti indítványt elfogadásra, és pedig két okból főképen azért, mert a taneredmény egy és ugyanaz, mert a téli vizsgák nagyon költségesek s mert más esperességekben sem tartatnak. Az értekezlet ehhez képest magáévá tette ez indítványt s hozzá járult a téli vizsgák eltörléséhez. A papi értekezletek szabályrendeleti tervezetére vonatkozólag az értekezlet nagyobb önállóságot kíván ezen értekezleteknek biztosítani. — A jövő évi értekezlet Pádarban lesz.

Egy jelen volt.

A rozsnói ág. h. ev. főgymnásiumi vallás-tanári állásra, mint rendes tanszékre, 18 pályázó közül, Törköly János gömör-panyiti lelkész s alesperes választott meg.

Követendő példa. Kubinyi Kálmán nyustyai birtokos 2000 frtos alapítványt tett a célból, hogy a közismeretüleg szegény sorsú lakosok mentesek legyenek a papi és kántori stólák fizetésének kötelezettsége alól.

A nemes tett rugója a nemes szívben gyökerezik, de hogy az onnan ily erővel pattant ki, annak az érdeme Nyustya község szelid lelkületű, derék papjának Kolbenheyer Józsefnek irható javára, aki megtudta értetni a bibliai igazságok valódi értelmét az ősi család most élő sarjadékával. — A kölesönös tisztelet és szeretet kapcsolta össze ezt a két nemes szívet ott a falusi élet magányában; atyját tisztelte és szerette mindenkor a pap az öreg földesúrnban, kiben támaszát, védelmezőjét találta akkor is, midőn a védelemre a méltatlan támadásokkal szemben szüksége volt a derék papnak; gyermekét szerette az öreg úr a fiatal papban, kiben felismerte az egyház hivatott előljáróját és a magyar állameszme igaz bajnokát ezen exponált vidéken; — ennek a kölesönös érzelemnek a szülöttje a bőkezű adomány, mely annál is inkább meglepő, mert az öreg úr takarékságáról ismeretes.

Ott önté ő ki szívének szeretetét, ahol az viszonztatik, s hogy mily önzetlenül vitte véghez nemes cselekedetét, azt az itt egész terjedelmében közölt alapító levél — melyet serkentés céljából közlünk — bizonyítja:

Nemes Egyház!

Nagytiszteletű Lelkész úr!

Áldom a mindenhatót, hogy engem azon sugallattal ajándékozott meg, miszerint a neki tetsző két szent ügyért: a vallásért és a szegények fölségélyezéseért — habár csak szerény anyagi körülményeimhez mérten is — de örömteljes, szívem szerinti áldozatot hozzak. — Ezzel igazolni akarom azt, hogy én római katolikus létemre nemcsak a magam vallásfelekezete mellett kívánom a hitbuzgóságot, a vallásosságot nevelni és lehetőleg istápolni; de egyszersmind óhajtom, hogy minden evangélikus egyháztagnak is buzgó, áldozatkész evangélikus legyen; sőt azt tartom a mai „ubi bene ibi patria“-féle felfogással szemben, hogy minden magyar ember is csak akkor igazi hazafi, ha vallásos, buzgó, elvhű keresztény.

Ép azért minden emberi erőmet oda kívánom irányítani, hogy általában minden vallásfelekezet és egyház kebelében a vallásosság, — mely a mostani felekezetnélküliséget hangoztató nemzedék mellett talán nagyon is aláhanyatlott — lehetőleg fejlesztessék, hogy így származás, nyelv, és hitfelekezet különbsége nélkül mindnyájunk lelkét ama régi hitbuzgó őseink Istenhez vezérlő vallásossága hassa át, mivel szentül meg vagyok győződve, hogy mi áldott magyar hazánkat is, melyet dicső őseink drága vérök árán s annyi kétségbeejtő viszontagságok között egy hosszú ezredéven át fentartottak s reánk hagytak, csak úgy fogjuk a második ezredévben következő utódaink számára megtartani, ha azt, — Isten segédelmével — buzgó, vallásosságban nevelt utódainkra, mint igazi magyarokra, hagyhatjuk.

Hogy pedig a fentebb előre bocsátott egyházas vallásos és hazafias hő érzelmeimtől indítatva, a vallásos és teljesen vagyontalan szegényeken tehetségem szerint ezúttal némileg segítsék, s azok szívében az egyházas vallásosság, az Istenfélő tiszta keresztény hit s a munkás honszeretet szent erényeinek áldó szikráját föléleszsem s ezáltal is fokozzam: jelen soraimmal tudomására adom Nagytiszteletű Kolbenheyer József ev. lelkész úrnak, hogy a nyustyai evangélikus egyház kizárólagos tulajdonába s visszavonhatlanul ezennel 2000 forint, szóval kétezer o. é. forintos örök alapítványt teszek le, azon egyenes szándékkal és egyetlen kikötéssel, hogy azzal az evangélikus egyház kebelében a köztudomásulag fizetéseképtelen szegények részéről a lelkész-és tanítónak járó stólát mindenkorra megváltsam, úgy hogy azt a nyustyai takarékpénztárba, mint örök hagyományt, betétkép letéteményeztem, hogy annak félévénkénti folyó kamatát két harmadrészben a lelkész úr, egyharmadrészben pedig a tanító úr áldásosan élvezhesse.

Teszem végül ezt egyedüli önelhatározásom-

ból, kétségbevonhatatlan tanúságául annak, hogy a nevezett lelkész úr hivatáshű papi jellemét ismerve, valódi lelkipásztori gondolkozásmódját helyeselve, iránta való változatlan rokonszenvenet barát és ellenség előtt ekként nyilvánvalóvá tegyem, s őt ez által is úgy feljebbvalói jóindulatába, mint saját egyháza további köztiszteletébe ajánljam; továbbá azzal a jól eső reménnyel, mikép akad majd bizonyára nem egy igaz, buzgó és vallásos evangélikus ember is, a ki ezen én vallásosságából eredő példámon fölbuzdulva, nyomdokimat követni fogja s minden igazi protestáns megmutatja, hogy nemcsak egyházának ősi szabad autonómiája biztosította szép jogokban részesülni, hanem annak oltárára áldozatot hozni is tud és akar.

Ezen alapító levelem tartalmát kérem legközelebb áldozó csütörtökön a hivekkel a szószék-ről közölni s ha szükségét látja, a felsőbb egyházi hatóságnak is bejelenteni.

Áldást kérve a mindenhatótól egyházi működésökre,

hazafias üdvözlettel vagyok Nyustyán, 1897. évi május hó 22-én.

KUBINYI KÁLMÁN s. k.

Beküldetett. A fűrészezei ügyben Moór Gy. esperes úr felszólalása daczára is kell valami felde-
 ritést váró körülménynek lenni, hiszen azt írja az esperes úr, (Evang. egyház és iskola 1897. 20. szám) hogy „a fűrészezei lelkész úr csak 1896. decz. 31-én mondott le;“ már pedig az Evang. egyház és iskola már 1896. évi 40-dik számában jelentette, hogy a volt fűrészezei lelkészt új átlomlásán, Sátoralja-Ujhelyen beiktatták hivatalába. Talán a f. évi egyházmegyei gyűlések jegyzőkönyvei adnak felvilágosítást arról, hol volt tehát voltaképp lelkész Boor J. 1896. második felében, s ha csak 1896. decz. 31-én mondott le Fűrészezei, hogyan iktathatták be őt Sátoralja-Ujhelyen már 1896. nyarán? — Több világosságot!

Sajtóhiba. Az „Ev. Egyh. és Isk.“ mult, azaz 29. számában a 350. lapon „Dr. Schvartz J a k a b“ helyett „Dr. Sch. János“ álljon, a tudósítás végén pedig e helyett: „az egyháztagek ellentéteket szítani“ ez olvastassék: „az egyháztagek ellentéteket simítani indultak a közös ebédre.“

A hernád-vecsei ág. hitv. ev. egyházközség 3300 frt költséggel új paplakot s iskolahelyiséget építtetett.

mennyit tesz a mindinkább terjedő szociáldemokrácia feltartóztatására. A klérus élén áll a porosz episkopátus, mely minden kitelhetőt elkövet, hogy a papságot ebbeli kötelessége teljesítésére serkentse. Most is hatalmas lépésre szánta magát ez a püspöki kar. U. i. hir szerint a porosz püspököknek augusztus 20-án Fuldában, sz. Bonifác sirjának tartandó értekezlete el fogja határozni, hogy a klérus számára Berlinben egy olyan főiskolát alapítanak, amelyben szociálpolitikai tudományokat tanítanak. Az új főiskola hallgatói kolostorban fognak élni, de azért a katolikus irányú egyesületekben és a népgyűléseken is részt fognak venni. A püspökök azt tervezik, hogy a tehetségesebb papokat három éven át fogják tanítani a szociális tudományokra. Minden esetre hatalmas eszme, mely nagyot lendítene a kat. társadalmi tudomány terjedésén és felvirágztatásán.

IRODALOM.

Magyar állam. „Bámulatos az a piramidális tudatlanság, mely az alsóbb néposztályoknál az autonómia kérdése körül tapasztalható, amely tudatlanságnak okát, bármennyire is hangoztassa valaki a nép gyalog felfogását, a dolog újságával járó nehézséget, még sem merném egyedül a nép számlájára irni fel, a mulasztás másokat terhel. Mert ha annak a 12 éves protestáns fiúnak elég értelmi fejlettsége van ahhoz, hogy önérzettel birjon tudomással autonómiájukról, akkor ki hiszi el, hogy a nép felfogásának korlátoltsága, a dolog újsága annak oka, hogy pl. sokan a nép közül azt hiszik, — tapasztalásból beszélek — hogy a polgári házasságot fogjuk a mostan folyó szavazásokkal agyonszavazni; mások meg harangozni hallván a katolikus vagyon és alapok örökezeléséről, a papi birtokok felosztásáról, élvezetéről álmodoznak. Egy vegyes vallású községben pedig a katolikus „polgárok“ ajkáról nem egyszer hallottam: „úgy-e bár, mégis mi katolikusok győzünk s nem a protestánsok.“ Bizony e dolgok elég jellemző s tiszta világot vetnek népünknek, legalább egy részének az autonómia körül való ismeretére! De hát ki itt a hibás? Az a szegény nép nem. Mit fog szólni az a földhöz tapadt nép, ha esetleg majd valami terhek is szakadnak a nyakába, ha ez mind tudtán kívül készül el s történik? Ha nem is a felekezetienségnek — pedig nem lehetetlen — csinálunk így propagandát, legalább is a gyűlölet és ellenszenv magját hintjük el az autonómia ellen. Be kell vallani, ha nyitak és őszinték akarunk lenni, hogy e dologban sok mulasztás és felelősség terheli a lelkész-kedő papság azon részét, mely saját hatáskörében nem tett meg mindent, amit tennie kellett

KÜLFÖLD.

Bécs városa az evang. iskoláknak az idén is megadta a szokásos 10.000 frt segélyt.

Szeminárium a kath. szociológia elsajátítására. Mindenki tudja, hogy a németországi kath. klérus

volna, de még nagyobb és súlyosabb mulasztás terheli magukat az autonómia képviselőjelöltek. Hiszen alig olvassuk egy-két jelöltről, hogy érezve a kötelesség súlyát, bejárta volna a választókerületet, elmondta volna, vagy leírta volna programját, előadta volna annak a választóközönségnek, melynek bizalmára számít, hogy miért és mire kéri bizalmukat." — (Meg kell vallani, hogy ezen őszinte vallomás után most már értjük, hogy a néppárt milyen eszközökkel toborzotta össze híveit. Nem lehetnek egymásra büszkék!)

Pesti hírlap. „Ama törvényjavaslatok sorában, amelyeket a kormány ez év őszén be fog nyújtani, a legfontosabb a nemkatholikus hitfelekezetek lelkészeinek illetményeire vonatkozik. Ez a törvényjavaslat immár teljesen elkészült s arra az alapra van fektetve, hogy a lelkészi illetmények minimuma a legközelebbi öt év folyamán hatszáz forintra, tíz év leteltével pedig nyolczszáz forintra emelkedjék. A kormány azon lesz, hogy a heterjesztendő javaslat még az év végeig megnyerje a legiszlatív elintéztést.“

„Cirkevné Listy.“ „Ments meg uram! mert elveszünk!“ czim alatt vezércikket közöl, a melyben egyházunk mostani szomorú helyzetével foglalkozik. „Az új egyházpolitikai törvények a felekezetenélküliségnek tág kaput nyitottak s a hívek egy nagy része felhasználja az alkalmat, hogy a felekezetenélküliség karjaiba menekülve, azoktól a terhektől, a melyeket őseik oly nagy önmegtartóztatással viseltek, megszabaduljon. Az egyetemes egyház nemhogy ennek a meggátlására fordítaná figyelmét, hanem nyelvi dolgokkal foglalkozik, a melyeknek következtében legújabbban oly tanítók és papok kerülnek ki az intézetekből, a kik egyetlen egy mondatot sem tudnak helyesen leírni és megszerkeszteni, annak a népnek a nyelvén, a melynek hirdetik az evangéliomot. A sokat emlegetett autonómia is csak papiroson van meg, mert daczára annak, hogy a zsinati törvények 11. §-a azt az elvet vallja, hogy minden hatalom az egyházközönségből ered, az egyházközönségek autonómiáját elnyeli az egyházkerület és az egyházegyetem. Még a lelkészét is csak úgy választhatja meg a gyülekezet, ha az esperesnek tetszik, ha nem, hiába apellál, a felsőbbség kérelmének helyt nem ad, sőt a felebbezéseket még csak el se intézi.“ — Folytatja Luther kátéja eredeti szövegének kutatását s közli Masnicius Tóbiás vértanú élet- és jellemrajzát, s még többféle apróságot tartalmaz.

Sárospataki lapok. „Veszteségünk okai a gyermekek vallásáról szóló megegyezéseknél“ czimmal azon tényből kifolyólag, hogy három hónap alatt 391 eset közül 283 esetben a r. kath. fél részére biztosítottak a születendő gyermekek, foglalkozik azon okok fejtegetésével, a melyek ezen a prot. egyházra veszedelmes állapotot előidéznek. „Legelső

sorban a törvény ama pontja, mely azt mondja ki, hogy a házasság megkötése előtt lehet, sőt kell a megegyezésnek létrejönnie. Az az ethikai motívum, a mely az országgyűlés közoktatási bizottságának tagjaiban olyan nagy mértékben dolgozott, épen a r. kath. klerus tagjaiban a gyónás örve alatt egyáltalán nincsen meg. Mig a közoktatási bizottság egészen morális álláspontot foglalt el akkor, a mikor úgy gondolkozott, hogy épen a születendő gyermekek felől való gondolkodás olyan természetű, a mely a leginomabb érzéseket fogja a legérzékenyebben érinteni, addig a r. kath. klérus a törvény rendelkezése értelmében a legtetszelgősebben adja magát épen erre a pontra s a gyónás által, a hol csak lehet, kiviszi az ő felének diadalát. S itt áll elő az, a mit maga a törvény sem gondolhatott, hogy az idegen befolyás érvényesül s nem a házasságra lépők akarata. De oka veszteségünknek az is, hogy vannak hivatalnokok, a kik határozottan a klérus szolgálatában állanak. Az állam nem gondoskodott törvényében arról, hogy a hivatalnokok ez irányban való visszaélésének elejét vessék. Hat arról szóljunk-e, hogy veszteségünkben nem kis szerepet játszik a r. kath. egyház óriási vagyona? Rámutathatnánk azokra a helyekre, a melyeken egyenesen stipendiumok vannak olyan vegyes házások számára, a kik gyermekeiket az egyedül üdvözítő ekklézsia híveinek engedik át. Az alapok s alapítványok ügyének rendezetlensége nem kis mértékben oka annak, hogy veszteséget szenvedünk. Végül önmagunk is okai vagyunk különösen abból a szempontból, hogy a közönyösség erőt vett rajtunk s általános elvekért való lelkesedésünk háttérbe szorította azokat a felekezeti vitális érdekeket, a melyeket nem lett volna szabad szem elől téveszteni annyival is inkább, mivel az általános elveket nem zárták ki. Nagyobb körültekintés, több odaadás s a cura pastoralis erősebb gyakorlása legyen mindenkinek a főkötelessége s álljon jó pásztor módjára kiki nyája mellé s ne engedje a ragadozó farkast közé jutni, ha pedig betolakodott, kérlelhetetlen biróként bánjon el vele.“

A keresztyén anyaszentegyház rövid története. Irta Kovácsics Gyula. Második kiadás. Pápa 1897. Ára 16 kr. — Második kiadásban jelent meg emez ügyesen szerkesztett, egyszerű és jó nyelvezetű, a népiskolai tantervnek teljesen megfelelő könyvecske. Használhatósága mellett bizonyít azon körülmény, hogy az első kiadás elfogyván, tovább is oly nagy volt a kereslet, hogy újból sajtó alá kellett rendezni. E művecskéről már első megjelenése alkalmával nagy dicsérettel szóltak a bírálók, így Győri Vilmos és a Népnevelők Lapja. A dunántúli kerület népiskolai bizottsága 1891-ben elfogadta és a használatra ajánlotta. Szerencsés paedagógiai tapintattal van benne 32 lapon röviden, magvasan s e mellett mégis élénken és épületesen összeválogatva az, a mit a népiskolában

tanítani kell s a mít szíves örömmel tanul a gyermek. Úgy a mindeunapi, mint az ismétlő iskolában is nagy haszonnal lehet e könyvecskét használni és jó szolgálatot fog tenni a tanítónak. Olcsósága is alkalmas arra, hogy népiskolai tankönyvé váljék. Minden esetre, méltó arra, hogy az evang. tanügy barátai vele megismerkedjenek. Kapható Pápán, Kis Tivadar könyvkereskedésében. — r — r.

Szabad sajtó. „Lelkipásztori kötelességem volt gondolkodni a bajok orvoslása felől is. Fájt a lelkem e szinte páratlan népért, mely nemes, nagy és tiszta is maradhatna. Sajtó útján és az egyházi hatósági fórumok előtt közel harmincz esztendő óta fejtegettem, hogy a nagy egyházakban baj készül, hogy ez egyházak szervezete hibás, vagyis inkább az a szervezetlenség és rendezetlenség, mely a régi időkből maradt ránk, a jelenkor szükségéinek és a legegyszerűbb munkabeosztási tervnek sem felel meg. Hogy a lelkészi létszám kevés s a legfontosabb teendőt, a lelki gondozást e miatt is lehetetlen felkarolnunk. Hogy inkább az iskolai terheken könnyítsünk, de legfőbb erőnket sajátlagos feladatunk követésére, a valláserkölcsi ténykedésre fordítsuk. Fájdalom, ezekkel a beszédekkel sem mentem sokra, mert a mi egyházi embereink, uraink s tanácsosaink szemében az egyháznál nem az egyháziasság a fő. Vásárhelyen száz esztendő óta nem építettek templomot s 80—90 év óta nem szaporították a lelkészek számát. Minden téren megnövekedtünk és gyarapodtunk. Dolgaink és tennivalóink száma ma százszoros. Mindenki természetesnek találja, hogy szaporítani kell a hivatalos személyzetet. A városházán ma legalább húszszorta több a tisztviselői és kezelői személyzet, mint száz év előtt. Még a tanyák közt is emberorvosi, állatorvosi és előljárósági künlakó tisztii állomásokat és iskolákat létesítenek. Az egyházi téren pedig maradunk a régiben. Korcsmák, vendéglők, kávéházak, lebuja és színházak épülnek, de ha templom építésről van szó, a hívek nem vállalják el a kiadvást. A zsinat és egyházkerület már régen elrendelte, hogy a nagy egyházak lásák el magukat elegendő számú templomokkal és papokkal, de ennek a rendeletnek nincs foganatja s nincsennek végrehajtói, a mi az egyházalkotmány gyengeségét mutatja. Nem veszik észre, hogy a nyáj, még ha farkasok ragadozzák is, magától nem fogja megszorítani pásztorait, a szőlőskertek nem kívánnak vinczelléreket s a hibás növésű fák, a gyom- és a tövissek nem óhajtoznak a kertész ollója, fűrészje és kapája után. Még most nem lenne késő az intézkedés. Még van jó anyag és jó lélek elég, mely a jövő kor alakulásaihoz az alkalmas magvat adhatja. Még nem halt ki az isteni félelem s az egyház iránti hűség a hívek lelkéből. Van nagy erő, van jóakarát és némi lelkesedés is a legmagasztosabb

eszmék és erények iránt. De a készlet mindinkább fogy s ha a vigyázók nem vigyáznak s ha azok, a kiknek kezében az intézet és rendelkezés van, nem rendelkeznek: a veszély teljes nagyságában előbb-utóbb beáll. Jól tudom én, hogy a legjobb egyházi szervezet mellett is van és mindenkor is lesz baj. Tudom, hogy a kor anyagias iránya, elvággya. nagyvágya, a közélet depravaló példái és észbontó jelszavai, melyek a napi sajtó és a röpiratok útján gyorsan és nagy arányokban hatnak, különösen a szocziálizmus, vagyis jobban az anarchizmus és nihilizmus elterjedése miatt s a vallásszabadság mellett az egyházak munkája igen-igen nehéz, mely teljes sikert sohasem fog elérni: de legalább megteendjük a mi hivatásunk és kötelességünk, s gyáván és lelketlenül nem üzünk tovább struczpolitikát s lesz jogunk a megmaradáshoz, Isten és a világ kedvezőbb ítéletéhez.“

Protestáns egyház és iskolai lap. „Kétségtelen s kézzelfogható lévén immár a pápás egyháznak hazánkban megindult s mind nagyobb mérvű izmosodása, szolgáljon ez viszont újabb ösztönül és intő például a magyar protestantizmusnak saját consolidálására, a vallásfelekezeti unió vajudó eszméjének erélyes felkarolására és a tényleges reuniálásnak minden további habozás és határozatlanság félretételével való megvalósítására. Nehéz anyagi helyzetünk, súlyos egyházi terheink tovább el nem viselhetésének érzete nem csak sürgősen utalnak, sőt már kényszerítenek is bennünket a sorsunkon jelentékenyen könnyebbíthető egyesülésre, a vallásfelekezeti tömörülésre. Sem arra, hogy az 1848. XX. t.-cz. igazságos rendelkezése már most betű szerint keresztül vitethessék, sem arra nincs kilátás, hogy a hazai keresztyén vallásfelekezetek egyházi és iskolai szükségletének pótlására az összes egyházi javak, avagy egyelőre csak a jelenleg illetéktelenül róm. kath. jellegű s ezen hitfelekezet főpapi és világi tagjainból álló külön bizottság ellenőrzésére bizott vállás- és tanulmányalapi uradalnak — a tisztán róm. kath. lakosságú más országok követendő példájára — nálunk is államosíttassanak s jövedelmeik az egyes keresztyén hitfelekezetek közt igazságos arányban megosztassanak. Sőt inkább mi magyar protestánsok arra lehetünk elkészülve, hogy a róm. kath. hatalmas egyház, a kebelében már megindult autonómiai mozgalmat arra is fel fogja használni, hogy az ő érsekeinek, püspökeinek, apátjainak, prépostjainak, káptalanainak s birtokos szerzetrendjeinek kezében levő fejedelmi jószágok ugyanott nemesak maradjanak, hanem még a vallás és tanulmányi alapok szintén ropant uradalmait is magának eltulajdoníthassa s ezeknek jövedelmeivel is az illető felelős miniszterium és az országgyűlési beavatkozás kirekesztése útján, sőt magának a koronás apostoli király-

nak főkegyuraságát is kikerülve, saját céljaira szabadon rendelkezessék. Kövessük tehát korán királyunk böles symbolumát, mondjunk le a külön hitfelekezetről s a kettős egyházzól, összesítsük erőnket és tehetségünket necsak szellemileg, hanem anyagilag is, csak így küzdhetvén le a ketté vált egyházunkat végzetes elzüllessel s teloszlással fenyegető közveszélyt. Fontoljuk meg, hogy a XVII. század elején még túlnyomó számot tett, sőt fényes nádori méltóságot is viselt protestáns főuraink ivadékaiból most alig egynehányat találhatunk egyházunk tagjai közt, s hogy elenyészett az országgyűlési hivatalos iratok szerint a XVII. évszázad közepéig fennállott egyesült evangélikus status. De főleg vegyük tekintetbe, hogy azon birtokos középnemesség, mely, mint a magyar nemzet magva, évszázadokon keresztül hű gyámola, sőt úgyszólván fentartója volt a két felekezeti magyar protestáns egyháznak, az utóbbi 30 év alatt ősi jószágaiából kivetkőztetve, anyagilag már nagyrészt elzüllött, a birtokát nehéz körülmények közt is megtartó része pedig, valamint a protestáns köznép is, mai sanyarú helyzetükben többé nem képesek egyházuk irányában azon pénzbeli adózásokat s hajdan úgyszólván értéktelen természetbeni szolgálmányokat teljesíteni, melyeket egykor kész szívvel vittek áldozatul a vallás oltárára. Ime rövid három esztendő mulva egy új század nyílik meg a keresztény világban, a XX. évszázad a mi ezer éves közös magyar hazánkba is beköszönt. Vajha a már évtizedek óta füstölgő protestáns vallási uniónk, mint a hanu alatt izzó zsarátnok, egyházunkban is Mózes csipkebokraként valahára lángra gyulladna és a jövő évszázad kezdetén kettős egyházunk hön óhajtott vallási unióját, vagy legalább a nemesak különböző, hanem ugyanazon helyeken is egymás mellett fennálló magyar nyelvű és magyar nemzetiségű gyülekezeteinknek tényleges re- unióját megérhetnők!”

Prof. egyh. és isk. lap. Jelzi, hogy a „Debreczeni prot. lap“ előfizetők hiánya miatt válságos helyzetbe jutott s esetleg megszűnik. „Szomorú, de érthető jelenség egyházi lapjainknak ez a minduntalan felmerülő válsága. Sok a lap, kevés az előfizető. Ennyi terhet nem bírhat meg papságunk, mely az egyházi lapok fentartásában egyedül számba vehető tényező. Nem lehetne-e redukálni lapjaink számát s a reductioval erősíteni a megmaradottakat?“ — Nálunk megfordítva akarják: sziporítani egy „hivatalos“-sal lapjaink számát, ambár e lap szerkesztője is kijelentette, hogy a hivatalos közleményeket szívesen kiadja — ingyen.

Magyar Hirlap A turóczi megyei ág. hitv. evangélikus egyházi választásokat, írja a Magyar Hirlap. a kerületi gyűlés, mint értesülünk, alkalmasint meg fogja semmisíteni, továbbra is fentartva az eddigi provizoriumot. — Kiderült ugyanis, hogy

nemzetiségi tót izgatók — köztük katolikus valásuak is — bejárták az egyes falvakat és azzal ámitották a népet, hogy ha Beniczky alispán felügyelő és Klimó lelkész esperes lesz, akkor minden egyházba magyar szövegű imádságos könyveket fognak behozni a tótok helyett, és az istentisztelet is magyar lesz. A megválasztott egyének különben sem nyújtanak elég garanciát arra, hogy a nehezen helyreállított béke tovább is fennálljon.

RENDELETEK.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszternek 1897. évi 10.980. sz. a. kelt rendelete az összes ismétlő iskolák tanulóinak teljes tandíjmentessége iránt.

Valamennyi kir. tanfelügyelőségnek.

Az elemi népiskolai tanítás sikerének biztosítása céljából az ismétlő oktatást minden módon könnyíteni óhajtván, e végből elrendelem, hogy az állami és az államilag segélyezett községi elemi iskolákkal kapcsolatos ismétlő iskolákban, ideértve a gazdasági ismétlő iskolákat is, teljes tandíjmentesség, tehát ingyenoktatás legyen.

Budapest, 1897. július hó 10-én.

ÜZENETEK.

A „Hazánk“ f. évi aug. 3-ik száma egy körlevelet ismertet, mely állítólag az ág. hitv. ev. szegény lelkészek között indul útra aláírás végett az államosítást kérni; tisztelettel kérjük olvasóinkat, kísérjek figyelemmel ez ügyet s minket is értesítsenek róla. — **M. N.** Evang. közvéleményt alkotni és együttes, hatásos működést kifejtetni csak úgy lehetne, ha az indítványokat idejekorán megismerhetnők a lap révén, sőt ha — a megyék példáján — az indítványt a többi egyházmegyének átküldenek tárgyalás és pártolás végett. Attól azonban még messze vagyunk! Egymástól elszigetelten élünk, kormányzatunk nagyon lassu! A közgyűlések nyújtanak alkalmat arra, hogy a lap megrendelésére buzdítsák azokat, a kik még nem járják azt; vagy egészen, vagy részben az egyházközség is járulhatna a megrendeléshez s akkor tanító, gondnok is olvashatná, az év végéig pedig az egyházközségi könyvtár tulajdonába menne át; a felügyelőket, mint pártfogókat szintén lehet szép módjával figyelmeztetni ezen nobile officiumra az egyházközség és hivatalnokai iránt. Így fejlődnek közszellem az egyház vezetői között, tájékozottság a teendőkben. Egyházközségeink és lelkészeink fele nem olvassa lapunkat, ugyan miből tájékozna magát az egyház állapota felől? Ha 150 új előfizetőt toborzanánk még (pedig bőven van honnan toborzani) akkor az előfizetés díját 4 frtra leszállítanám, csak hogy mentül többen, mentül kevesebb áldozattal megrendelhessek. — **B. G.** Meg fog jelenni. — **B. T.** A legközelebbi számban. — **Cz. S.** A mostani számra elkésett. — **M. E.** Örömmel várom a folytatást! — **K. Gy.** A mi lapunkban közölt hirdetés révén legbiztosabban célhoz jut; mert a lelkészek az illetőket figyelmeztetni fogják. A napi lapokat főképp a pártbeliek olvassák. — **Sz. M.** A legközelebbi számban. A napi gyűlési érdekeket kell most sorra venni! Szíves türelmet kérek! — **R. K.** Köszönöm!

Magyar és tót nyelvben jártas

káplán t

keresek. — A szives ajánlkozók, úgy a **munkakörre**, mint a **fizetésre** nézve, bővebb felvilágosítást nyerhetnek nálam.

Szarvas, 1897. aug. 2.

ZVARINYI JÁNOS

ev. lelkész.

45 1—1

A pozsonyi ág. hitv. evang. egyházközség énektanító- és orgonistái állásra pályázatot hirdet. Ezen állomással járó **jövedelem**: 1. 800 frt évi fizetés, még pedig énektanításiért 600 frt, orgonálásért 200 frt. 2. 200 frtnyi lakbér. 3. A megszabott stólailetmények. A szabályszerű nyugdíjazás biztosított. — **Kötelesség**: A német istenisztelet zenei részét az egyházi énekkar karmesterével egyetértőleg vezetni, a népiskola felsőbb osztályaiban a közgyűlés által hozott és esetleg hozandó határozatok értelmében éneket tanítani, a tanítókat megbetegedés esetében külön megállapított díjazás mellett helyettesíteni. **Néptanítói oklevéllel és gyakorlattal bíró pályázók előnyben részesülnek.**

Pályázati határidő ez évi **augusztus hó 31-ike**. A kellően felszerelt folyamodványok és egyéb okmányok a lelkészi hivatalhoz, (Fürst János alesperes és elnöklő lelkészhez) küldendők.

47. 1—1

Az **új-fazekas-varsándi ág. h. ev. egyháznál** rendes **tanítói állás** üresedésben van. **Javadalmazás**: 1. Lakás kerttel. 2. Készpénz 470 korona. 3. 25 hl. búza. 4. 8 hold 950 négyszögöl föld használatra. 5. 3 öl kemény tűzifa. 6. 10 frt^o stóla. **Kötelezettség**: I—II. vegyes osztály tanítása, kántori teendők végzése felváltva. Okmányokkal felszerelt kérvények **aug. hó 21-ig** Nt. Csepregi György lelkész úrhoz (u. p. Uj-Szt-Anna) nyújtandók be.

46. 1—1

Pályázat tanári állásra.

Az államilag segélyezett rimaszombati egyesült prof. főgymnasiumban a természet-földrajzi tanszék nyugdíjba lépés folytán megüresedett.

Ez állásra, melylyel a természetrajz s földrajznak, vagy a természetrajz s német nyelvnek tanítása van egybekötve, pályázhatnak oly ágost. hitv. evang. tanárok és tanárjelöltek, kik az említett szakból oklevéllel bírnak, vagy ezen szakra készültek.

Javadalma: 1200 frt törzsfizetés, mely 1400, illetve 1600 frt-ig emelkedik, 200 frt lakbér s egyelőre 50 frt öfödéves pótlék, mely szintén emelkedhetik. A h. tanár fizetése 900 frt.

Kötelessége a fentemlített szakkal rokon tárgyakat is tanítani heti 20—22 órában.

A megválasztott tartozik állását f. év szept. hó 1-ső napján elfoglalni.

A pályázati kérvények a szükséges okmányokkal felszerelve a főgymnasium igazgatóságához f. év aug. hó 20-ik napjáig nyújtandók be.

Rimaszombat, 1897. júl. 29.

44. 2—1

Az igazgatóság.

Pályázat.

Az **orosházi ág. hitv. ev. egyházban** két tanítói állomás betöltendő. — **Javadalom**: egyiknél lakás, 500 frt, 12·5 hl. búza, 20 kr. beirási díj; másiknál 150 frt lakbér, 500 frt, 12·5 hl. búza, 50 kr. beirási díj. Kántori teendők is végzendők, sor szerint. (Nyugdíjalapúl a közokt. min. 615 és 655 frtot állapított meg.) Az áthelyezés jogát az egyház fentartja és kiköti, hogy a megválasztandó tanító aláveti magát azon szabályrendeletnek, melyet az egyház az előléptetés (mehet 1300 frt-ig) és a korpótlék ügyében törvényes módon megállapít.

Az állás szept. 1-én foglalandó el.

A pályázati iratok **aug. 10-ig** küldendők hozzám Orosházára.

43 2—2

Veres József

igazgató lelkész.